

2.5 2. Nordiske kongress i allmennmedisin 17.–20. juni 1981¹

Michael 2022; 19: Supplement 29, 50–8.

For vitenskapelig ansatte, stipendiater og andre forskere er kongressdeltakelse i inn- og utland en viktig, nødvendig og hyggelig del av jobben. Allmennmedisin er et relativt ungt fag, og egne allmennmedisinske kongresser ble ikke arrangert før rundt 1970. Da det etter hvert kom allmennmedisinske institutter i de nordiske landene, ble det også besluttet at de burde arrangeres en nordisk vitenskapelig møteplass. Den første nordiske kongressen i allmennmedisin ble arrangert i København i 1979. Siden er kongressene vanligvis arrangert hvert andre år, på omgang mellom landene. Det betyr ca. hvert tiende år i Norge. Det ble bestemt at den andre nordiske kongressen skulle være i Bergen i 1981. Senere har kongressen vært arrangert i Norge i Oslo (1991), Trondheim (2002) og Tromsø (2011), mens den kommende er i Stavanger i 2022 (utsatt fra 2021 på grunn av pandemien). Kongressen i Bergen 17.–20. juni 1981 var et stort løft for Institutt for almenmedisin og de lokale kreftene. Men den har i ettertid blitt beskrevet som svært vellykket og som en viktig hendelse for norsk allmennmedisin, med over 400 deltakere fra alle nordiske land. Ikke minst har festmiddagen i Håkonshallen vært et minne som har vært snakket om i «alle år» siden. En gjennomgang av programmet og arrangementet gir et interessant tidsbilde av både faglige og allmenne forhold i 1981.

Det er de fem nordiske allmennmedisinske selskapene eller fagmedisinske foreningene som «eier» kongressene gjennom den felles nordiske føderasjonen Nordic Federation of General Practice (NFGP). Organisasjonen er etablert for å ivareta to oppgaver: Å arrangere de nordiske kongressene, samt

¹ Kapitlet bygger i stor grad på et fotoalbum, programheftene og korrespondanse fra kongressen, som professor Sigurd Humerfelt (1914–2000) overrakte forfatteren i 1999, året før Humerfelt døde.

drive tidsskriftet *Scandinavian Journal of Primary Health Care*. Men slik var det ikke i 1981.

Organiseringen

Formell arrangør av kongressen var nemlig Institutt for almenmedisin ved UiB alene. Dette var før Norsk selskap for almenmedisin (NSAM) ble stiftet (1983), og det var ikke noe formelt nordisk samarbeidsorgan utover at de første nordiske professorene i allmenmedisin kjente hverandre, og at det var en viss kontakt gjennom andre møter og kongresser.

1981-kongressen krevde mye av instituttet og de ansatte, og utallige timer ble lagt ned i møter og planlegging. Gode profesjonelle samarbeidspartnere var først og fremst Studentsamskipnaden i Bergen (kongressekretariat) og Universitetenes reisebyrå, samt noen firmaer som tok ansvar for ulike oppgaver ved gjennomføringen, eller med finansieringen av oppgaver som teknisk tilrettelegging, trykking, video-opptak og fjernsynsoverføring og porto til masseutsendelser av brev.

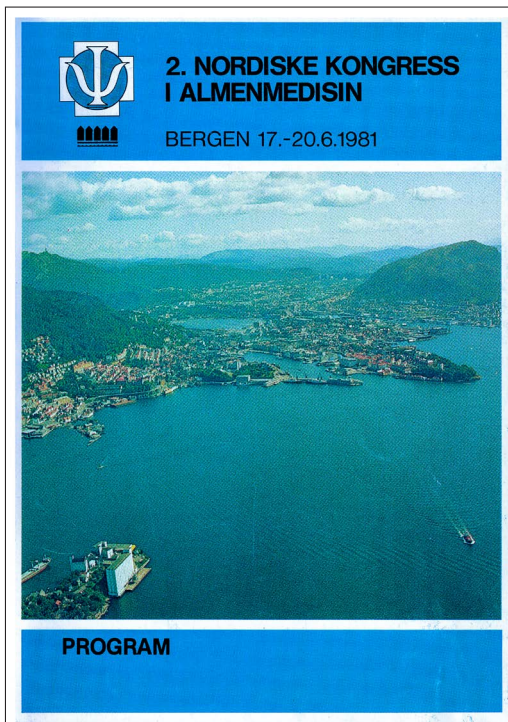
Komiteer

Professor Humerfelt var kongressens president. For informasjon til og fra de fem nasjonene, fantes en Nordisk kontaktkomiteé, mens den norske hovedkomiteen besto av Dag Andreassen, Bergen, som representerte Offentlige legers landsforening (OLL), Herman Anker (Alment praktiserende lægers forening (APLF), Christian Borchgrevink (UiO), Anders Forsdahl (UiT), Sigurd Humerfelt (UiB) og Arne-Ivar Østensen (UNIT). Sekretær for det hele var kontorfullmektig Jorunn Støylen, som i 1981 var instituttets eneste administrativt ansatte.

I tillegg til hovedkomiteen var en rekke andre komiteer i sving før og under kongressen. Det ble etablert et lokalt arbeidsutvalg med samtlige seks av instituttets leger, og det fantes en ledsagerkomite bestående av fire av legenes ektefeller.

Programmet

Kongressens motto var «En bedre primær helsetjeneste», mens to faglige hovedemner var titulert «Organisering av primærhelsetjenesten i dag og i morgen» og «Evaluering av primærlegens arbeid». Det faglige programmet var organisert i plenum- og parallellsesjoner og det var sesjoner for frie foredrag. Det ble laget to programhefter, ett som inneholdt fullstendig program (figur 1) og et som inneholdt resyméer av de frie foredragene (i dag: abstracts).

Figur 1: Forsiden av kongressprogrammet, med tittelen PROGRAM. Heftet var på 64 sider pluss omslag, og inneholdt velkomstord, komitéer og utvalg, og en rekke praktiske opplysninger i tillegg til detaljert gjennomgang av det faglige programmet. De siste 32 sidene var reklame, for det meste for medikamenter. Det fantes et tilsvarende hefte med samme forside med tittelen RESYMÉ, som inneholdt programmet for presentasjon av de 76 frie foredragene i tillegg til alle sammendragene og alfabetisk liste over forfatterne.

Figur 2: Professor Sigurd Humerfelt, kongressens president, holder åpningstalen. Foto: IAM.

Figur 3: Et nærmest fullsatt Auditorium A i Studentsenteret under åpningsseremonien. Foto: IAM.

Alle faglige sesjoner foregikk i Studentsenteret på Nygårdshøyden. Den offisielle åpning var onsdag kveld den 17. juni, med etterfølgende mottakelse i Grieghallen med Bergen kommune som vert. Professor Humerfelt sto for åpningen (figur 2) foran et fullsatt Auditorium A (figur 3).

Faglig program

De to fulle faglige dagene startet begge med to plenumsforedrag, så var det fire parallelle sesjoner, mens tiden etter lunsj gikk med til frie foredrag (figur 4). Første dagen var det kjente navn som distriktslækare Göran Sjönell, Sverige, og allmennpraktiker og amanuensis Arne Ivar Østensen, Trondheim, som holdt plenumsforedragene. Deretter ble kongressdeltakerne delt i fire grupper etter forhåndspåmelding, Hver 90 minutters sesjon hadde to-tre innledninger om et tema, før det var diskusjon (figur 5).

Innledeerne var stort sett kjente navn fra allmennmedisinen i sine respektive land. Siste dag holdt stadsfysikus i Oslo, Fredrik Mellbye, foredrag om samfunnets krav til primærlegen, et foredrag som senere ble publisert i Tidsskriftet.

2. NORDISKE KONGRESS I ALMENMEDISIN

ONSDAG 17. JUNI - LØRDAG 20. JUNI 1981

Onsdag 17. juni				
Kl. 1700	Kongressens åpning. Studentsentret. Auditorium A			
Kl. 1900	Mottagelse i Grieghallen v/Bergen kommune			
Torsdag 18. juni				
Kl. 0915-1015	Auditorium A: Plenumsforedrag Hovedemne: Organisering av primærhelsetjenesten i dag og i morgen			
Kl. 1015-1100	Kaffepause			
Kl. 1100-1230	Gruppe 1 Auditorium A Grenseoppgang mellom almenpraktiker og spesialist	Gruppe 2 Auditorium B Egenomsorg	Gruppe 3 Auditorium C Legetjenesten og sosialtjenesten	Gruppe 4 Auditorium D Administrasjon av almenpraksis
Kl. 1230-1400	Lunsj			
Kl. 1400-1710	Frie foredrag i 6 seksjoner			
Kl. 1930	Teateraften. Den Nationale Scene «Dødsfellen» (Ira Levin)			
Kl. 2200	Thalia Selskapslokaler. Enkel servering og dans			
Kl. 0030-0100	Bussavgang til Fantoft			
Fredag 19. juni				
Kl. 0915-1015	Auditorium A: Plenumsforedrag Hovedemne: Evaluering av primærlegens arbeid			
Kl. 1015-1100	Kaffepause			
Kl. 1100-1230	Gruppe 1 Auditorium A Selvevaluering	Gruppe 2 Auditorium B Diagnostisk-terapeutiske normer (Vårdprogram)	Gruppe 3 Auditorium C Kan helse måles?	Gruppe 4 Auditorium D Hva er samfunnets krav til primærlegen?
Kl. 1230-1400	Lunsj			
Kl. 1400-1550	Frie foredrag i 6 seksjoner			
Kl. 1550-1615	Kaffepause			
Kl. 1615-1715	Auditorium A: Kongressens avslutning			
Kl. 1730-1800	Bussavgang til Fantoft			
Kl. 1900	Bussavgang fra Fantoft til Håkonshallen			
Kl. 1930	Bankett i Håkonshallen			
Kl. 0100-0200	Bussavgang til Fantoft			
Lørdag 20. juni	Ekskursjon til forskjellige helseinstitusjoner i Bergen og omegn. Nærmere opplysninger og påmelding under kongressen.			

Figur 4: Oversikt over programmet fra side 3 i programheftet.

Frie foredrag

Presentasjon av vitenskap på kongresser var en ny øvelse for mange på denne tiden, ikke minst i allmennmedisin. Det ble holdt 76 frie foredrag, fordelt på seks parallelle seksjoner hver dag. Det var 29 fra Norge, 26 fra Sverige,

Figur 5: Fra en parallellsesjon. Foto: IAM.

18 fra Danmark, 2 fra Island og 1 fra Finland. Noen av personene kom da eller senere fra Bergensmiljøet eller Vestlandet: Carl-Fredrik Bassøe, Svein Z Bratland, Per Fugelli, Kjell Haug, Svein Hindal, Johan Fredrik Krohn, Kirsti Malterud, og Dag Pedersen.

Det er interessant å se hva foredragene inneholdt. Bare 53 av abstractene inneholdt vitenskapelige data. Spesielt de norske innleggene var mer preget av prosjektplaner, synspunkter, kliniske oversikter og fortellinger om ulike tiltak.

Et tankevekkende tidsvitne om den medisinske utvikling siden 1981 er et 1-års materiale av sykestuebehandling av akutte hjerteinfarkt hos eldre. Distriktslege Magne Nylenna fra Innsmøla (senere professor i samfunnsmedisin ved UiO) la fram resultatene fra 25 sikre hjerteinfarkt hos pasienter med en gjennomsnittsalder på 75 år. 64% ble ikke innlagt i sykehus, men ble behandlet i den lokale sykestuen med ro, sengeleie, smertelindring og oksygen. Gjennomsnittlig opphold var 16 dager. 4 av 16 pasienter døde. Nylenna konkluderte med at en ikke ubetydelig del av pasienter med akutt hjerteinfarkt kan behandles hjemme eller i sykestue. Slik var akuttmedisinen for bare 40 år siden!

Ekskursjoner

Lørdag 20. juni ble det arrangert ekskursjoner til en rekke legekontor i Bergen og omegn, samt til ulike institusjoner, sykehusavdelinger, Lepramu-séet og også til instituttet i Ulriksdal.

Sosialt program

Onsdagen var det kommunal mottakelse i Grieghallen, og torsdag var det teateraften på Den Nationale Scene. Teatret var i sin helhet leid til kongressdeltakerne med ledsagere (485 plasser) for forestillingen «Dødsfellen» av Ira Levin. Etter forestillingen gikk turen til Thalia Selskapslokaler, der var det enkel servering og etterfølgende dans. Fredagen var den store banketten i Håkonshallen, med buekorps, trommevirvler, taler og underholdning (figur 6).

I tilknytning til kongressen ble det også arrangert sightseeing til Akvariet, Troldhaugen (Edvard Griegs hjem) og Fantoft stavkirke. Og som om ikke det var nok: For deltakere som ønsket å se mer av Norge, var det tilbud om to og tre dagers turer med turbuss med guide og overnatting til Voss eller gjennom Hardanger, Lærdal, Borgund stavkirke, over Fillefjell, gjennom Hemsedal og Hallingdal til Oslo.

De aller fleste kongressdeltagere var innkvartert i studentboliger på Fantoft, den gang drevet i feriene som Fantoft Sommerhotell. Mellom hotellet og Studentsentret var det satt opp egne busser. Alle deltakere fikk servert lunsj i Studentsentrets lokaler, der det også var utstillinger fra legemiddelfirmaer og utstysleverandører (figur 7).

Figur 6: Fra banketten i Håkonshallen. Foto: IAM.

Figur 7: Mer enn 50 firma hadde utstilling i forbindelse med kongressen. De fleste var farmasøytiske firma som reklamerte for sine medikamenter, men det var også mange som solgte medisinsk utstyr, kontormaskiner og rekvisita, bandasjer og forsikringer. Bildet viser standen til Max Manus, et kjent firma som leverte kontorutstyr til mange legekontor. På bildet ser vi to salgsrepresentanter og viktige produkter for legekontorer den gang; diktafoner, intercom (interntelefon), regnemaskiner og en datamaskin. Foto: IAM.

Et tidsvitne forteller

Kongressen i Bergen fikk stor betydning for allmenntilleggen lokalt og nasjonalt. Bergensmiljøet ble satt på kartet, man gjennomførte en svært vellykket kongress, og mange deltakere dro hjem litt klokere og med en bedre allmenntilleggen selvfølelse. *Gisle Roksend*, nå fastlege i Skien og leder i NSAM/NFA i årene 2003–2011, forteller her på oppfordring om sin deltakelse på kongressen i Bergen:

I 1981 var jeg 30 år, distriktslege i Ulvik og Granvin i Hardanger, min første faste jobb. Jeg gikk én til todelte vakt med stadige nye turnuskandidater. Det var en veldig spennende, men ensom jobb. Jeg var helt fersk i faget, men hadde ingen veileder eller utdanningsgruppe å støtte meg til. Så fikk jeg nyss om at det skulle arrangeres en stor, nordisk kongress i allmenntilleggen i Bergen. To år tidligere hadde jeg vært på kongressen i København. Det hadde gitt mersmak. Én ting var det faglige påfyllet, en helt annen sak var det kollegiale og sosiale påfyllet og de faglige diskusjonene. Jeg opplevde at det var riktig mange der ute som hadde samme jobb som jeg, som

strevde med de samme utfordringene i faget. Mange var solopraktikere som jeg, men det var en voksende interesse for at kolleger burde slå seg sammen i gruppepraksiser. Jeg må innrømme at jeg ikke husker mye av foredragene på kongressen i Bergen i 1981. Men jeg husker diskusjonene på gangen og i pausene. Det var en begeistret og forventningsfull stemning. På kongressen traff jeg en erfaren kollega fra traktene der både min kone og jeg kom fra. Han var distriktslege i Siljan, og her skulle man utvide fra en til to leger. Han argumenterte godt for å være to samarbeidende kolleger, og et år senere flyttet vi til hjemtraktene hvor jeg ble distriktslege i Siljan sammen med Ole Bjørn Herland. Han ble min faglige mentor, og han tok meg to år senere med til stiftelsesmøtet for NSAM i Det Medisinske Selskabs lokaler i Oslo. Dermed var min faglige forankring beseglet.

Litteratur

- Holte M. Refleksjoner etter 2. Nordiske kongress i almenmedisin. *Utposten* 1981; 10 (7-8): 3.
- Humerfelt S. Åpningshilsen 2. Nordiske kongress i almenmedisin 17. juni 1981. *Utposten* 1981; 10 (6): 3-5.
- Kristiansen IS. Nordiske kongresser i allmenmedisin: Forskning eller vekkelse? *Utposten* 2009; 38(5): 48.
- Mellbye F. Hva er samfunnets krav til primærlegen? *Tidsskr Nor Lægeforen* 1981; 101: 1408-9.
- Nordic Federation of General Practice ApS (NFGP) <https://www.nfgp.org/> Lest 2.8.2021.
- Sigurdsson JA. Milestones in the development of Nordic general practice. *Scand J Prim Health Care* 2013; 31: 3-5.
- Sigurdsson JA, Stavdal A, Getz L. The Nordic congresses of general practice: A gateway to a global treasure? *Scand J Prim Health Care* 2006; 24: 196-8.
- Stavdal A. The Nordic federation of general practice. *Scand J Prim Health Care* 2005; 23: 129.